

«Тасдиқ мекунам»

Ректори

МДТ «Донишгоҳи давлатии

Бохтар ба номи Носири Хусрав»,

профессор Шодиён М. С.

12 декабри соли 2019

Хулосаи

Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва сахми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021400.- Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) дар кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав анҷом ёфтааст.

Муаллифи диссертатсия Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич соли 2015 зинаи бакалаври факултети филологияи Донишгоҳи давлатии Қўрғонтеппа (ҳоло Донишгоҳи давлатии Бохтар) ба номи Носири Хусравро бо ихтисоси забон ва адабиёти тоҷик хатм кардааст. Соли 2017 муассисаи мазкурро бо ихтисоси номбаршуда дар зинаи магистратура ва соли 2020 зинаи доктор PhD-ро хатм намудааст. Аз соли 2017 дар донишгоҳи мазкур аз фанҳои фолклори тоҷик, фолклори бачагонаи тоҷик ва адабиёт ва фолклор дарс меғӯяд.

Роҳбари илмиаш Муродиён Ҳасан Гуломзода, доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, Корманди шоистаи Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Мавзӯи диссертатсияи Фақиров Х.Н. дар ҷаласаи шӯрои олимони Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав аз 27 ноябри соли 2017 бо қарори №4 тасдиқ шудааст. Дар маълумотномаи ҳисоботи Маркази миллии патенту иттилооти Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон тахти № 2579 “Дар бораи гузаронидани ҷустуҷӯи мавзӯӣ ба навигариҳои мавзӯҳои КИТТК”, ки аз 9 апрели соли 2018 тахти № 365/ 01. 3 ирсол шудааст, тавсифи мухтасари натиҷаи ҷустуҷӯи мавзӯи мазкур аз рӯи манбаъҳои маълумоти “Қорҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва таҷрибавию конструктории Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Рисолаи номзадӣ ва докторӣ”-и Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, инчунин фондҳои дар муассиса мавҷудбуда дар солҳои 1984-2017 ҷустуҷӯи мавзӯӣ гузаронида шудааст, ки ягон монандӣ ва тимсолҳо ошкор ва мушоҳида нашудааст.

Аз муҳокимаи диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд: Диссертатсия дар сатҳи хуби илмӣ-назариявӣ таълиф гардида, мавзӯи баҳси он натиҷагирии баҳси матбуоти донишмандону фолклоршиносон Раҷаб Амонов, Воҳид Асрорӣ, Аҳрор Мухторов, Бозор Тилавов, С. Шочамолов, З. Ш. Раҷабов, Ҳ. Раҳматов, К. Мирзоев, И. Ҳусейнов, Д. Саидов, И. Ҳидоятӣ ва И. С. Брагинский перомунӣ мавҷудияти Карим Девона, ки бо ташаббуси ҳафтаномаи «Маориф ва маданият» соли 1964 оғоз гардида буд, дар адабиёти тоҷик мебошад.

Диссертатсия аз муқаддима, ду боб ва шаш фасл, хулоса ва китобнома иборат аст.

Мақсаду вазифаҳои таҳқиқот дар рисола анҷом додани таҳлили ҳаматарафа ва муфассали масоили дар боло зикргардида буда, дар он баҳси матбуоти донишмандон оид ба мавҷудияти Карим Девона бо дарназардошти вазъи иҷтимоӣ, фарҳангӣ, рӯзгору осор, мавзӯ ва мундариҷаи ашъори Карим Девона ба таври мушаххасу дақиқ арзёбӣ гардидааст. Ҳамзамон, мақому маҳорат ва истеъдоди офарандагии эҷодии шоири халқӣ дар рисола инъикос ёфтааст.

Аҳамияти назариявии тадқиқот аз он иборат аст, ки натиҷаҳои он ба масъалаҳои ношинохтаи марбут ба маҳорати нависандагии Ҳабибулло Назаров равшанӣ андохта, дар омӯзиши паҳлуҳои мухталифи ашъори Карим Девона маводи зарурӣ дода метавонад. Махсусан тавассути омӯзиши баҳси донишмандон саҳифаҳои норӯшан ва камтаҳқиқшудаи рӯзгор ва осори Карим Девона возеҳ мегардад. Натиҷаҳои дар диссертатсия ба дастмада дар омӯзиши таърихи фольклори тоҷик, алалхусус омӯзиши рӯзгор ва осори шоирони халқӣ мусоидат карда, ба таври эътимодбахш собит месозад, ки Карим Девона шахсияти камшинохти эҷодӣ буда, осори ӯ дар рушду тавсеаи фольклори охири асри XIX ва ибтидои асри XX тоҷик сахми арзандае гузоштааст.

Дастовардҳои илмӣ ин тадқиқот дар ҳалли як қатор масоили фольклорӣ мусоидат намуда, алалхусус, маводи ӯро дар таълифи фаслҳои махсуси китоби дарсӣ доир ба фольклори тоҷик, дастурҳои таълимӣ оид ба зиндагинома ва ашъори шоирони халқӣ, таърихи таҳаввули фольклори тоҷик истифода бурдан мумкин аст. Маводи диссертатсия аҳамияти илмӣ амалӣ дошта, ҳангоми омода сохтани курси лексияҳо аз фольклори тоҷик, гузаронидани семинару курсҳои махсус дар мавзӯҳои «Шоирони халқӣ», «Фольклори тоҷик дар арафаи Инқилоби Бухоро» дар факултетҳои филологияи тоҷики муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ созор аст ва барои муҳаққиқони минбаъда метавонад ҳамчун замина хидмат намояд.

Мундариҷаи диссертатсия ба талаботи таҳқиқоти соҳавӣ аз рӯи ихтисоси 6D021400.- Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос мувофиқат мекунад.

Маводи асосии таҳқиқот дар заминаи сарчашмаҳои адабӣ-таърихӣ ва адабиёти илмӣ-таҳқиқотӣ сурат гирифта, мавриди пажӯҳишу баррасӣ қарор додани натиҷагирии баҳси донишмандон, фольклоршиносони ватаниву шарқшиносон перомунӣ мавҷудияти шоири мардумӣ Карим

Девона, ки бо ташаббуси ҳафтаномаи «Маориф ва маданият» соли 1964 дар адабиёти тоҷик оғоз гардида буд, мантикист. Бояд гуфт, ки дар рисола масъалаҳои ҷузъии фолклор бо қонунмандии куллии назарӣ пайвастагӣ ёфта, чараҳои баҳс зери назари муаллиф қарор гирифтааст.

Асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқро осори илмиву назарии адабиётшиносону фолклоршиносони варзидаи Россияву Тоҷикистон ва кишварҳои дигар, аз қабили Бахтин М. М., Пospelов Г. Н., Потeбня А. А., Прохоров Е. И., Скобелев В. П., Творогов О. В., Тимофеев Л. И., Комиссаров Д., Брагинский И. С., Амонов Р., Асрорӣ В., Раҳмонӣ Р., Шакармамадов Н., Файзуллоев Н., Давлатбеков Л. ва дигарон ташкил мекунад.

Навоварии илмӣ таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки ин рисола дар фолклоршиносӣ тоҷик нахустин таҳқиқот дар бораи таҳқиқот мебошад. Дар диссертатсия нахустин бор ба таври мушаххасу дақиқ дар фолклоршиносии тоҷик қисматҳои яқум ва дуҷуми қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона», баҳси донишмандон перомуни рӯзгор ва осори Карим Девона ва натиҷаҳои он, ҳаёлпардозҳои хилофи воқеияти таърихӣ Муҳаммадии Салим дар «Қиссаи Карим Девона» мавриди таҳқиқу таҳлили илмӣ васеъ қарор гирифтааст.

Диссертант дар раванди таҳқиқ ба равиши суннатии таҳлили таърихӣ – филологӣ ва усули таҳқиқи қиёсӣ-таърихӣ ҳодисаҳои адабӣ таъя намудааст. Дар диссертатсия зимни таҳқиқи қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим Девона», рӯзгор ва осори Карим Девона ба принсипи таърихият таъя карда шудааст. Мақолаҳои баҳсии донишмандон перомуни рӯзгор ва осори Карим Девона дар асоси принсипҳо ва усулҳои таҷрибашудаи фолклоршиносӣ ва адабиётшиносии муосири тоҷик таҳлилу баррасӣ гардидааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқ дар он зоҳир мешавад, ки маводи онро дар таълифи фаслҳои махсуси китоби дарсӣ доир ба фолклори тоҷик, дастурҳои таълимӣ оид ба зиндагинома ва ашъори шоирони халқӣ,

таърихи таҳаввули фолклори тоҷик истифода бурдан мумкин аст. Хулоса ва маводи он метавонад ҳангоми таҳқиқи фолклори охири садаи XIX ва ибтидои асри XX тоҷик, хондани маърузаҳо аз фолклори тоҷик ва курсҳои махсус доир ба фолклори охири асрҳои XIX ва ибтидои асри XX дар факултетҳои филологии муассисаҳои таҳсилот миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, таълифи китобҳои дарсӣ ва асарҳои илмӣ мавриди баҳрабардорӣ қарор гирад.

Кори мазкур бо мавзӯҳо ва барномаҳои (лоихаҳои) илмӣ-таҳқиқотӣ робитаи зич дошта, диссертатсия дар асоси нақшаи корҳои илмӣ-таҳқиқотии кафедраи адабиёти тоҷикии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав ва лоихаи таҳқиқоти фармоишии кафедраи мазкур таҳти унвони «Тарбияи ифтихори миллӣ ва ватандӯстии хонандагони мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ зимни таҳқиқи назария, таърих ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷик бо ҷанбаи кишваршиносӣ» (муҳлати иҷрои лоиха солҳои 2018-2022; рақами қайди давлатӣ- 0118 ТҶ 00 927), самти техникий лоиха - ЭК 10 (10.01.03- адабиёти тоҷик), ЭК 11(13.00.02-назария ва усули таълими забон ва адабиёти тоҷик). Бунёди ва амалӣ мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст.

Таълифоти шахсии муаллиф мазмуни диссертатсия ва нуктаҳои асосии ба дифоъ пешниҳодшавандаро фаро гирифта, кулли натиҷаҳои дар диссертатсия ҳосилшуда маҳсули пажӯҳиши шахсии муаллифанд. Натиҷаҳои асосии диссертатсия, ки дар 6 адад мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия ва Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидааст, ифодаи худро ёфтаанд. Муаллиф инчунин оид ба баъзе паҳлуҳои мавзӯи мазкур дар конференсияҳои илмӣ ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ (солҳои 2016-2019) гузориш додааст.

[1- М] Фақиров Х. Н. Инъикоси фоҷиаи Саҳбо ва мулло Абдурасул ва тасвири робитаи онҳо бо Карим –Девона дар қисмати дуюми қиссаи

Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим-Девона». Паёми ДДҚ ба номи Н. Хусрав. Маҷаллаи илмӣ (силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ). – Бохтар, 2018. - №1. – С. 50-54.

[2- М] Фақиров Х. Н. Тасвири рӯзгори ҳунармандон ва роҳандозии театрҳои халқӣ ҳамчун воситаи ба мубориза алайҳи нобаробарии иҷтимоӣ дар қисмати дуёми қиссаи Ҳабибулло Назаров «Дар ҷустуҷӯи Карим – Девона». Паёми ДДҚ ба номи Н. Хусрав. Маҷаллаи илмӣ (силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ). – Бохтар, 2018. - №1. - С. 26-32.

[3- М] Фақиров Х. Н. Карим Девона боз дар сахна Паёми ДМТ. Маҷаллаи илмӣ (силсилаи илмҳои филологӣ). – Душанбе, 2019, №3. - С. 189-195.

[4- М] Фақиров Х. Н. Шоири халқ Карим Девона аз диди Ҳикмат Раҳмат Паёми ДДБ ба номи Носири Хусрав. Маҷаллаи илмӣ (силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ). – Бохтар, 2019, №1/4 [68] .- С. 39-42.

Ҳангоми муҳокимаи диссертатсияи номзодии Фақиров Х. ба ду ҷанбаи он ҳамчун **ҷанбаи норасоӣ** ишора шуд, ки яке ба нокифоя будани мавод роҷеъ ба назарияи фолклории он, дигаре ба таври мушаххас баррасӣ нашудани бархе аз мақолаҳо ва саҳифаҳои нашрияҳо ба ҳисоб меравад, ки аъзои кафедра барои баргараф намудани ин норасоӣҳо ва камбудииҳои ҷойдошта муаллифи рисоларо муваззаф сохтанд.

Сарфи назар аз ин, ҷаласаи кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав диссертатсияи мазкурро чун кори илмии мукамал ва ба анҷомрасида эътироф менамояд.

Диссертатсияи Фақиров Хурсандмурод Насруллоевич дар мавзӯи «Ҳабибулло Назаров ва сахми ӯ дар шинохти шахсият ва мероси адабии Карим Девона» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021400.-Адабиётшиносӣ (6D021401.- Фолклор) ба ҳимоя тавсия дода мешавад.

Хулоса дар ҷаласаи кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав қабул шудааст. Дар ҷаласа иштирок

доштанд 19 нафар, аз онҳо “тарafdор”- 19 нафар, “муқобил”- нест,
“бетараф”- нест, суратчаласаи № 9 аз 7 декабри соли 2019.

Раиси чаласа:

**мудири кафедраи адабиёти тоҷик,
номзади илмҳои филологӣ, дотсент**

С. Г. Аҳмадов

Котиби илмӣ: саромӯзгор

М.Р. Маҳмадалиева

Имзои С. Г. Аҳмадов ва М.Р. Маҳмадалиеваро тасдиқ мекунам:

Сардори шӯбаи кадрҳои ДДБ ба номи

Носири Хусрав

А.А. Амиршоев

**Суроға: 735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Хатлон, ш. Бохтар, кӯчаи
Айнӣ, 67, тел: +(992)907550098, e-mail: ktsu78@mail.ru**